

BARABÁS TIBOR: SZERELMEM ESZTI. A fájdalmas közelmúlt aktuális témaköréből merített élmény-novellák alapszöveve: a negyvenes évek zsidó nyomorgatójainak kálváriás vesszőfutása, minden emberi méltóság szégyenletes és levezekeltetlen megcsúfolása. Barabás Tibor arányos mérték-tartással komponál és becsületos nyúltsággal beszél. Nem túloz, de nem is szépít. Nem hívós, de nem is gyűlölködő. Fegyelmezett tárgyilagossága realizmusának és hitelének egyaránt javára válik.

Az előnyösen ismert Cserepfalvi könyvkiadó cég a Barabás Tibor-szerkesztette „Kiskönyvtár“ fentismertetett, valamint az ezeken kívül már megjelent és az ezután megjelenő 4—4 íves, izlésesen színezett füzetkéket a régi „Modern könyvtár“ szellemi örökébe szánta. A patinás és tiszta irodalom külföldi előkelőit és hazai jeleseit bizonyára széles hullámverésű sikerrel fogja népszerűsíteni.

Márky Imre

VIDOR MIKLÓS: HATÁRON. (Versek). Officina.

A „negyedik nemzedék“ egyik legbiztosabb hangú költője jelentkezik új kötetével. A fiatal, húszegynéhány éves költő, — ezt rögtön látjuk — magán viseli e nemzedék legjobb tulajdonságait. A biztos hangszerelés, a művészi formatökély és az érett gondolkodás, ezek legfőbb erőnei a máris kész nemzedéknek. Ady és Babits, Illyés és Szabó Lőrinc, Weöres és Takáts Gyula után nem is lehet ez másképpen. E fiatalok oly gazdag örökséggel indultak^o útnak, annyi biztatást kaptak tőlük, hogy magasba ívelő útjuk csak a beavatlatlanok előtt hihetetlen.

Vidor Miklós kötetében minden hagyomány és nemes érték fellelhető, de subtilis lelkén különösképpen egyéni színekkel tarkította, hímmezte elődeinek hangját. Lírája olyan tiszta, zengő férfilíra, a sorok végén a rímek oly határozottan csengenek, mint kiforrott kész költőnél. És valóban Vidor Miklós új köteté csalhatatlan jele az útkeresés végének. Schol egy dissonancia, sehol egy törés. Az ellentétek állandó jelenléte még szilárdabbá teszik sorait. Hasonlatai pontosan illelnek helyükre. „Látvány“ című verséből elég az első szak:

A sűrű szálú est felett
álomban lépked a vidék,
holt templomtornyok kéklenek,
a holdon szikrát vet a jég.

A versek szerencsésen mentve vannak az ellágyuló, tétova érzésektől. Szerelmi verseiben érezzük ezt legelőnyösebben. Legyen példa a „Préda“ című verséből:

Halálra szánva védekezz!
A perc nem válogat,
Növő veszélyem része lesz,
Ki nem tágit útát —
Irdatlan egymagam vagyok
És nem több általad —
Lélekzetvisszafojtva fogy
A végső pillanat...

Ne kelljen elpusztítsalak
S úgy vesszek el, veled!
Ne várd, míg a forró harag
Sikolt föl ellened
S mindenre érzéketlenül
Fogadva a halált,
Hullóban temet el kihült
Reményei alá.

Ugyanilyen nemes páthosú s még sejtelmesebb és meghökkenőbb verse a: „Poklot ölel, ki helyettem öled mélyére alászáll.“ Ez utóbbi versében a merész hasonlatok, a fojtott és szélesen áramló sorok felejthetlenné teszik az érzékletes hangulatot bennünk. Ezen túlmenően az egész kötetet át valami tiszta és férfias szomorúság, megfejthetetlen borongás lebeg. Túlságosan közel van hozzá a halott s nem hisz könnyen a földi dolgokban sem. Analízis helyett megint csak jobb „Januári elégia“ című verséből idéznünk:

Nem kegyeletlen, de kegyetlen
önmagamhoz is rossz vagyok.
Mint a lámpát üres teremben,
úgy oltom ki a tegnapot —
és mindegy, mit éltem, nem éltem,
mit mondana a félelem,
nincsen emlék, hogy elkísérjen,
nincs pillanat, mely egy velem.

Amit elhagytam, elsötétül.
Egy másik élet volt? — Lehet.
S tán egyetlenegy menedékiül
választja ezt az éneket,
amint búcsúzik, visszanézne
— s mint a menekülő mögött,
összecsap az éj s a vidékre
szítálva ráborul a köd.

Néha szimbólikus képei épp azért oly megkapók, mert a döbbenetes valóságból születtek. Legkedvesebbje, aki már halott, csak élve él előtte. Nem tudja elhinni és nem is akarja tudomásul venni az elmúlását. „Temető“ című versében ezért a legkedvesebb halottért hadakozik a Sorssal s inkább hiszi, hogy ő is meghalt Vele, semmint vállalná s érzékeltetné hiányát:

... temető lettél, haldokolva,
megölted a tiédet...

Hasonló vívódást látunk a Szerb Antal emlékére írott „Tűnődő“ című versben is. Címadó költeménye méltóan illik az egész kötet elejére. Mellette a „Távolodó barát“ bölcs, józan csattanója s a „Rézmetszet“ zárt, egységes hangulata méltóan csatlakozik legjobb versei sorához.

Formaművészete hangsúlyozottan hibátlan s talán innen néhány klasszikus szerkezetű versének kifogástalan vonalvezetése.

Az érett, komoly hang, mely új verseinek alapanyaga, a kötet epilógusában méltóan befejezést nyer. Itt már az ön-titok, a megfejtethetlen személyiség villódzó kérdéseit dobja belénk:

Emelkedő s hulló zászlók között
magam — s végképp magam — talány,
[titok...

— Sugár leszek az évek mélyülő barlang sötétjén, hogy visszhangtalan sziklák között meglegjem a szabad eget kitérő rést, a túlnanít — s ahonnan egykor vétetett a lélek, a nap forró szívére visszarántsa.

Íme a „negyedik nemzedék“ egyik legtisztább alakja! Mit mondhatunk még a 24 éves költőről? Őszintén kívánjuk, hogy haladjon önálló útján s kerüljön nélkül érjen el oda, ahol a kivételes tehetségek határát lépi át.

KOVAI LŐRINC: TÚZKEHELY.
(Szikra-kiadás).

A nagytehetségű, fiatal marxista regényíró, újabb alkotással gazdagította irodalmunkat. Ha végig tekintünk a Földönfutók óta megrett útján, nyugodtan állíthatjuk, hogy e ritka tehetségű írónk teljesítményei témájuknál és kidolgozásuknál fogva is egyre ívelőbb pályát mutatnak. A Vadvíz, Igazság és a Föld, kenyér, szabadság után történelmi regényben dolgozza fel Kovai Lőrinc a husziták harcait. A regény kiállás is s a

forradalmár író otthonosan érzi magát e nagyszerű témában. A hősök, mártírok, a forradalom esettjei ritkán szólanak meg ilyen mehökkentően közvetlen hangon s erővel. A kor festése, a jellemek ábrázolása és a stílus különös előnyére válik. Szélesen hömpölygő sorainak sodra magával ragadja az olvasót, több mint hatszáz oldalon keresztül. A vallásháborút úgy érzékelteti, mint az elnyomottak, a kisemnízetek élet-halál harcát.

A cselekmény izgalmas, fordulatokban bővelkedő és világos okfejtésű. E regényben semmi pöz nincs és sehol nem érezzük a zavaró történelmi hamisításokat, Kovai biztos keze nem hagy bennünk csalódást eziránt. Voityét, az inas gyermeket, aki szembe szegül mesterével az elmúlt kor történetével tudjuk azonosítani. Ezért olyan megnyerő a személye. De ugyanennyire megszerettük Jarmilat és Jurifét, kik származásuk ellenére a dolgozók igaz ügyéhez csatlakoztak és nem lettek árulók. És legyen példa Prokop, aki holtig gyűlölte az elnyomókat.

Kovai a vérbefojtott lázadás legszebb himnuszát írta meg. Az elnyomott cseh névtelen milliók szenvedése és tanítása Kovai kétkötetes hatalmas regényében felejthetetlenül él tovább lelkünkben.

BÖLÖNI GYÖRGY: AZ IGAZI ADY.
(Szikra kiadás.)

A könyvtárat kitevő Ady-irodalom halmazát végre olyan könyvvel egészítette ki a szerző, melyben szépítés és kártevő, meddő rajongás helyett Bölöni György úgy ír Ady Endréről, olyan tárgyilagossággal, ahogyan még talán senki előtte nem írt. Lehet, hogy az igazság néha fájó, de Ady Endre minden igazságot kibír. Kellott ez az igazság, a valóság egyszerű ábrázolásával, hisz Ady Endrét halála óta annyi felé sajtótitották ki.

Bölöni György évtizedeken keresztül benső barátságban élt a költővel és már az iskola padjától nyomon követhette a költőt. A legmélyebb betekintést azonban Ady párisi életébe nyerünk. Emellett számos ismeretlen adatot tudunk meg a költő életéből Bölöni György könyvéből.

A könyv maga már 1934-ben megjelent Párisban, de természetesen itteni kiadására gondolni sem lehetett akkoriban, hisz úgy a szerző, mint a könyv ellensége volt az akkori bűnös korszaknak. Pedig a tárgyilagos, elfogulatlan beállítást senki sem oldotta meg